

Dolní část Velkého náměstí a ještě dále...

Sakrální památky – kostely, kaple a kříže

Kostel sv. Petra a Pavla

Dominantou dolní části Velkého náměstí je kostel sv. Petra a Pavla. Byl vybudován v pol. 14. století na místě starší církevní stavby a pyšní se gotickými klenbami, zbytky maleb z 15. století a varhanami, které

vytvořil v roce 1775 F. P. Nolli z Úterý a které jsou dnes ceněny jako největší a nejvýznamnější nástroj tohoto varhanáře v Čechách. V roce 1994 byly prohlášeny národní kulturní památkou.

Z původní gotické výzdoby kostela se dochovaly jen zbytky v okenních špaletách. Renesanční nástěnná malba presbytáře pochází z 16. století. Převážná část vybavení kostela, zejména bohatě zdobený hlavní oltář, sousoší Kalvárie na břevně triumfálního oblouku a oltář ze zaniklé zámecké kaple sv. Václava, pochází ze 17. století. Kostel má dvě věže, z nichž ta vyšší měří 36 metrů. Pod podlahou kostela se nachází hrobka rodu Kokořovců. V severní lodi najdeme renesanční náhrobky z 2. poloviny 16. století. Kostel je využíván nejen k liturgickým mším, ale hojně také ke kulturním a společenským akcím (např. festivaly vokální hudby Viva la musica, koncerty aj.). Místní fara byla zbudována v 18. století, na jejím nároží jsou patrné sluneční hodiny. Budova má gotické sklepy a při ohradní zdi farní zahrady stojí dvě historické kašny.

Křížový kámen

Zlomek křížového kamene neznámého stáří a původu býval dříve uložen ve sklepech budovy žlutické fary. Původní stanoviště kamene není známo. V roce 2007 byl křížový kámen přenesen z fary do interiéru sousedního farního kostela sv. Petra a Pavla, kde byl postaven na renesanční kamenné epitafy, umístěné při severní vnitřní stěně kostelní lodi.

Vzácné zvony – svědkové pŕltisíciletí

Kostel sv. Petra a Pavla se může pyšnit ještě jedním unikátem: dvěma zvony odlitými v 16. století. Velký zvon je zasvěcen apoštolům Petru a Pavlovi a byl vyroben roku 1534 zvonařem Matějem z Nového Města Pražského na popud Jana ml. z Vřesovic. Na zvonu jsou obrazy obou apoštolů, hrábě (tehdejší znak Žlutic) a půlměsíc (znak pánů z Vřesovic). Zvon váží 500 kg a původně byl umístěn ve zvonici proti budově fary. V roce 1572 byla dokončena věž kostela a zvon byl do ní přenesen. Původně byl uváděn do pohybu šlapáním, roku 1778 však vypadl z ložísek.

Tehdy byly zvony pootočený a jejich pohyb je od té doby zajištěn taháním provazem.

Druhý zvon nese jméno sv. Šimona a váží 200 kg. Kromě vyobrazení Krista je na něm latinský nápis oslavující Svatou Trojici s letopočtem 1570, na druhé straně je obraz světce a pod ním nápis: „*Ve jménu Páně byl jsem ulit, ulil mne Greger Albrecht ze Slavkova. Buď Bohu sláva.*“

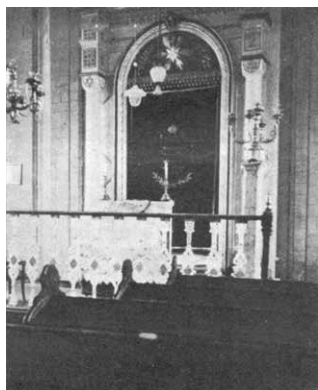

Zbytky městských hradeb a Vodní brány

Vedle památníku padlých se podél jižní strany kostela táhne zachovalá část bývalých městských hradeb se zbytkem někdejší Vodní brány. Ta byla vystavěna jako součást nového městského opevnění ve 14. století. Od 18. století pozbývá středověké opevnění města významu a někdy po roce 1873 byla brána i s bývalým strážním domkem zbořena. Zachováno z ní zůstalo jen torzo východního pilíře s ochranným patníkem. Mezi hradbami a kostelem se rozkládal až do 17. století původní židovský hřbitov.

Synagoga a židovské obyvatelstvo ve Žluticích

První písemná zmínka o židovském osídlení města Žlutice pochází z roku 1540, kdy bylo zapovězeno pobývání Židů ve Žluticích. Není známo, na jak dlouho, ale v roce 1787 je ve Žluticích registrováno 17 židovských nájemců panské půdy nebo drobných usedlostí. V té době tvořilo žlutickou židovskou komunitu pouze 30 osob. O sto let později, v r. 1875, byla ustanovena žlutická židovská náboženská obec, která měla 89 členů. Zdejší Židé se scházeli v židovské modlitebně (dnes již nevíme,

kde se nacházela), zesnulí byli pohřbíváni na židovských hřbitovech v Chyších a Nečtinách.

Roku 1883 si nechala zdejší židovská obec na místě za farním kostelem sv. Petra a Pavla vystavět synagogu s přistavěným bytem pro rabína a učitele a se školní učebnou.

V roce 1938 žilo ve Žluticích asi devět židovských rodin, většina z nich odjela ještě před okupací do vnitrozemí Československa. Během Křišťálové noci z 10. na 11. listopadu 1938 nebyla synagoga ve Žluticích vypálena (kvůli okolní zástavbě), její interiér však byl vyrabován. Objekt byl přestaven na úřednickou budovu, kde pak sídlil městský katastrální úřad a bylo zřízeno několik bytů.

Od 2. poloviny 20. století slouží dům už jen jako bytový. V horních patrech jsou údajně zachovány znatelné zbytky vnitřní ozdobné výmalby synagogy.

Památník 1. světové války – symbol úcty k padlým i smíření Čechů a Němců

Vpravo od vchodu do kostela sv. Petra a Pavla se nachází památník padlých v 1. světové válce, který byl odhalen v srpnu 1929. Monumentální pomník ve tvaru přesýpacích hodin byl vybudován podle návrhu akademického sochaře Willyho Russa z Krásna. Na černých deskách po obou stranách sochy Ukřižovaného jsou uvedena jména 73 padlých vojáků pocházejících ze Žlutic a okolních obcí.

Tajuplné smířčí kříže

V roce 1984 byl mezi kamennými fragmenty umístěnými v zahradě u farního kostela sv. Petra a Pavla nalezen kamenný kříž neznámého stáří a původu. V roce 1998 byl opřen o kamennou zeď před vjezdem do kostelní zahrady. Trojice křížových kamenů stávala původně také u opěrné zidky vedle Kokořovského dvora při silnici do Karlových Varů. Stavění křížů do trojic souviselo mimo jiné i s protireformačním hnutím a mělo znázorňovat Kalvárii. Patrně v pa-

Češi a Němci ve Žluticích

Ve Žluticích žilo převážně české obyvatelstvo v období 15. – 17. století, kdy dochází k přílivu německého obyvatelstva, které zde převládalo až do roku 1945. V roce 1910 žilo ve Žluticích 1771 obyvatel německé národnosti a pouze 8 Čechů, jejich počet se v roce 1930 při sčítání lidu zvýšil na 139. Po zabrání Sudet hitlerovským Německem většina Čechů ze Žlutic odešla. Naopak po skončení druhé světové války, v letech 1945–1946, došlo k nucenému odsunu skoro všech Němců ze Žlutic.

Výrazem smíření obou národů a spolupráce je i druhá deska s česko-německým nápisem umístěná na podstavci památníku padlých, která byla odhalena v roce 1996.

Druhá světová válka měla ve Žluticích také své oběti – padlo v ní 115 místních rodáků. Jejich jména však na památníku uvedena nejsou.

desátých letech 20. století byly křížové kameny přeneseny a druhotně osazeny na travnatém pahorku nad křižovatkou silnic do Veselova a Čichalova. Roku 1963 byl soubor křížových kamenů zapsán na státní seznam kulturních památek.

Kaple sv. Kříže

Barokní kaple sv. Kříže byla postavena v roce 1732 za hradbami města, při rozcestí k bývalému městskému hřbitovu v tehdejší předměstí Hladov (*Hladow*) – dnes Poděbradova ulice. Kolem kaple se tak ubíraly pohřební průvody ke kostelu sv. Petra a Pavla. Kaple tehdy byla známá rovněž jako Nosskova kaple (*Nossek-Kapelle*) či Dollakova kaple (*Dollak-Kapelle*).

Po zrušení hřbitova v roce 1954 přestala být kaple sice využívána, nicméně v r. 1958 byla zapsána na státní seznam kulturních památek. V r. 2000 byly nákladem členů žlutické sekce spolku *Heimatverein Luditz-Buchau-Deutsch Manetin* v kapli osazeny mramorové pamětní desky na památku pochovaných předků na žlutických hřbitovech. Od roku 2005 byla kaple postupně za veřejné prostředky rekonstruována. Peníze na pořízení repliky původní vstupní mříže byly získány sbírkou mezi německými rodáky.

Kaple sv. Šebestiána

Původní vrcholně barokní kapli sv. Šebestiána, nazývanou rovněž Morová kaple (*Pestkapelle*), nechali vystavět v roce 1714 žlutičtí měšťané pod Kokořovským dvorem na rozcestí u dnes již zavezeného rybníka Hrábí (*Rechentich*). Kaple byla zřízena z vděčnosti za ušetření města před morovou epidemií roku 1713. Roku 1834 byla kaple renovována, ale již v roce 1860 byla patrně z důvodu rozšiřování silnice zbořena a nově vystavěna v pseudorománském historizujícím slohu u ohradní zdi bývalého zámeckého areálu. Do nové kaple bylo přeneseno původní vybavení interiéru. K rekonstrukci značně zdevastované kaple dochází v 80. letech minulého století. V jejím interiéru bylo umístěno sousoší Piety pocházející z doby kolem roku 1600 přenesené z Knínic. V r. 1996 byla kaple sv. Šebestiána zapsána na státní seznam nemovitých kulturních památek. Roku 2014 bylo sousoší Piety přeneseno zpět do renovované kaple Panny Marie v Kníních.